

ՍՈՒՆՆԻ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԽՄԲԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐԸ ԼԻԲԱՆԱՆՈՒՄ (1970-2000-ԱԿԱՆ ԹԹ.)

Սուննի իսլամական խմբավորումները Լիբանանում հատկապես ակտիվացան երկրորդ քաղաքացիական պատերազմի տարիներին (1975-1990թթ.) շարունակական դարձած սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական ճգնաժամի, իսրայելյան ռազմական ներխուժումների, Սիրիայի լիբանանյան գործերում ուղղակի ռազմական ներգրավման, ինչպես նաև պետական ինստիտուտների անգործության պայմաններում:

Նրանց շարքում առանձնանում էր «Բարեպաշտ հավատացյալներ» (արաբերեն՝ «Իբադա ալ-Նահման») շարժումը, որն ակտիվ գործունեություն էր ծավալում 1950-60-ականներին: Այն իր հիմնական նպատակ էր հռչակել Լիբանանում իսլամական պետության ստեղծումը¹: 1964թ. երկրում սկսեց ակտիվ գործունեություն ծավալել նաև «Մուսուլման եղբայրներ» կազմակերպության լիբանանյան մասնաճյուղը, որ գործում էր «Ալ-ջամաա ալ-իսլամիյա» («Իսլամական ասոցիացիա») անվամբ՝ Տրիպոլիի սուննի ազդեցիկ ղեկավարներ Ֆաթի Յաքանի և Ֆեյսալ Մաուլաուիի գլխավորությամբ²: Այն իսլամական պետության հռչակումը հակադրում էր սուննի բուրժուազիայի արաբական ազգայնականության գաղափարախոսությանը, որ այդ շրջանում լայն տարածում ուներ երիտասարդ սուննիների շրջանում:

«Ալ-ջամաան» հակասություններ ուներ ինչպես սուննի քաղաքական, այնպես էլ պաշտոնական իսլամի սուննի վերնախավի հետ, որոնք համախմբվել էին «Դար ալ-Ֆեթվայի» շուրջ: Այն տնօրինում էր մզկիթներ, դպրոցներ և այլ սոցիալական ինստիտուտներ, որոնք վերահսկում էր մեծ մուֆթին: «Ալ-ջամաան» ձեռնամուխ եղավ սեփական դպրոցների և բարեգործական հիմնադրամների կազմավորմանը՝ մրցակցելով «Դար ալ-Ֆեթվայի» հետ³:

Երկրորդ քաղաքացիական պատերազմի բռնկումը և պետական ինստիտուտների անգործությունը ստիպեցին ինչպես «Դար ալ-Ֆեթվային», այնպես էլ «Ալ-ջամային» կազմավորել իրենց զինված խմբավորումները՝ միլիսները⁴, ինչը տվյալ շրջանում բնորոշ էր լիբանանյան իրականությանը:

Սուննի արմատական խմբավորումները դժգոհությամբ ընդունեցին 1976թ. Սիրիայի ռազմական ներգրավումը լիբանանյան ճգնաժամում: Նրանք վերջինիս միջամտությունն ընկալեցին որպես պաուզների⁵՝ Լիբանանի սուննիների, նկատմամբ վերահսկողություն սահմանելու փորձ:

Օգտվելով իսրայելյան բանակի կողմից 1982թ. Լիբանան երկրորդ ներխուժման արդյունքում Սիրիայի տարածաշրջանային դիրքերի թուլացումից՝ վերջիններս միավորվեցին սուննիական «Իսլամական միավորում» շարժման (արաբերեն՝ «Հարաբա ալ-թաուհիդ ալ-իսլամի») մեջ՝ իրենց հիմնական նպատակ

հռչակելով Լիբանանում սիրիական ներգաղթյալներին դեմ զինված պայքարը: Շարժումը գլխավորեց խարիզմատիկ քարոզիչ Սաիդ Շաբան: Նրանում միավորվեցին Իսմաթ Մուրադի ղեկավարած «Արաբական Լիբանանի» (արաբերեն՝ «Հարաքաթ Լուբնան ալ-առաբի»), Ջանաա Նաջիի ղեկավարած «Աստծո մարտիկներ» (արաբերեն՝ «Ջուդդ ալլահ») և խալիլ Աբաուիի գլխավորած «Ժողովրդական դիմադրություն» (արաբերեն՝ «Ալ-մուկաուամա ալ-շաբիյա») շարժումները⁶: 1982թ. առաջին «Թաուհիդի» միլիսները, աջակցություն ստանալով Լիբանանում ապաստանած սիրիացի իսլամականներից, իրենց ձեռքում կենտրոնացրին Տրիպոլիի զգալի մասը և սերտ համագործակցություն հաստատեցին Պաղեստինի ազատագրության կազմակերպության (ՊԱԿ) հետ: Հետագա երկու տարիների ընթացքում նրանք իսլամական կարգեր հաստատեցին քաղաքում՝ վերահսկողություն սահմանելով նաև հարակից շրջանների նկատմամբ⁷:

1985թ. օգոստոսին սիրիական զորքերը մտան Տրիպոլի և պարտության մատնեցին «Թաուհիդների» «փոքր պետությանը»⁸: Շարժման ղեկավարների մեծ մասը կամ սպանվեց կամ բանտարկվեց Դամասկոսում:

Հակասիրիական տրամադրություններ ունեցող սուննի ազդեցիկ հասարակական և քաղաքական գործիչների սպանությունները⁹, որ նպատակային իրականացնում էր Սիրիան, նպաստեցին 1986թ. հետո սուննի իսլամականների սիրիական ներկայության դեմ զինված դիմադրության թուլացմանը¹⁰:

Իսլամականների հետ հակամարտությանը զուգահեռ Սիրիան փորձում էր ակտիվացնել նաև իր վերահսկողության տակ գործող սուննի իսլամական շարժումներին, ինչը կնպաստեր Լիբանանում Դամասկոսի դիրքերի էլ ավելի ամրապնդմանը: Մասնավորապես՝ Սիրիայի հովանավորությունն էր վայելում «Իսլամական բարեգործական ծրագրերի ասոցիացիան» (արաբերեն՝ «Ջամիյաթ ալ-մաշարի ալ-խայրիյա ալ-իսլամիյա»), որն հայտնի էր նաև «Ալ-աիբաշ» («Եթովպացի») անվամբ: Շարժման հիմնադիրն էր Արևելյան Աֆրիկայից 1950-ականներին Լիբանանում հաստատված իսլամի տեսաբան շեյխ Աբդալլահ Ալ-Հարարին: Շարժումն իր գաղափարախոսության մեջ ներառել էր տարրեր ինչպես սուննիականությունից, այնպես էլ շիականությունից: Այն դեմ էր բռնությանն ու քարոզում էր խաղաղ ճանապարհով քաղաքական խնդիրների լուծում¹¹:

1989թ. Տաիֆի համաձայնագրի ստորագրումից հետո «Ալ-Աիբաշը» դարձավ երկրի ամենաազդեցիկ սուննի կազմակերպություններից մեկը:

Հետպատերազմյան շրջանում սուննի արմատականները, հաշվի ունենալով Սիրիայի որոշիչ դերի հետ, փորձում էին համագործակցության եզրեր գտնել վերջինիս հետ՝ իրենց մասնակցությունն ապահովելով երկրի քաղաքական գործընթացներում¹²: «Ալ-Ջամաան» մասնակցեց 1992թ. սիրիական վերահսկողության տակ անցկացվող խորհրդարանական ընտրություններին և ստացավ երեք պատգամավորական տեղ¹³:

Սիրիացիներն իրենց աջակցությունը հայտնեցին 1992թ. Լիբանանի վարչապետի պաշտոնը ստանձնած Ռաֆիկ Հարիրիի սուննի իսլամականների նկատմամբ որդեգրած քաղաքական ուղեգծին: Նա փորձում էր համայնքում կրկին

ազդեցիկ դարձնել ավանդական սուննի ընտանիքներին: Վարչապետն իրեն շրջապատեց դրանցից սերված հաջող գործարարներով, որոնք ստանձնեցին երկրի վերակառուցման գործը: 1996թ. խորհրդարանական ընտրություններից հետո Հարիրին իրականացրեց փոփոխություններ, որոնք հնարավորություն տվեցին վերջինիս մեծ մուֆթի նշանակած ալիմներին (ուլամա) փոխարինել իր համախոհներով¹⁴: Արդյունքում սուննի պաշտոնական իսլամի վերնախավը դարձավ ավելի իշխանամետ:

Ձեռնպահ մնալով կառավարությանը քննադատելուց՝ սուննի կրոնական վերնախավն ու իսլամականները լծվեցին Լիբանանում ոչ իսլամական մշակույթի ազդեցության քննադատությանը: 1998թ. տեղական ինքնակառավարման մարմինների ընտրությունների նախընտրական փուլում «Ալ-ջամաան» լայնորեն քննադատում էր արևմտյան արժեքների ներթափանցումը: Արդյունքում այն չահեց Սիդոնի և Տրիպոլիի ծայրերի մեկ երրորդը¹⁵:

Այս խմբավորումների շարքում առանձնանում էին սալաֆիական շարժումները¹⁶:

Սալաֆիականների շարքում կան ինչպես միայն միսիոներական և կրթական գործունեություն իրականացնող շարժումներ, այնպես էլ առավել արմատականներ, որոնք իրենց նպատակների իրագործման համար ընդունելի են համարում նաև բռնությունների գործադրումը: Առաջին սալաֆիական շարժումները՝ շեյխ Սալիմ Ալ-Շահալի ղեկավարությամբ, Լիբանանում ի հայտ եկան 1970-ականների կեսերին: Նրանք գործունեություն էին ծավալում հիմնականում սուննիաբնակ Տրիպոլիում և նրան հարակից պաղեստինյան փախստականների ճամբարներում, որտեղ ստեղծեցին բավական աճուր սոցիալական հենարան, իսկ 1990-ականներից սկսած՝ նաև տարբեր զինված խմբավորումներ¹⁷:

Վերջիններս գործում էին թե՛ սիրիական և թե՛ լիբանանյան իշխանությունների խիստ վերահսողության ներքո, և ճամբարներից դուրս նրանց ցանկացած ակտիվություն կասեցվում էր իշխանությունների կողմից: Սալաֆիականները, որոնք զգալի ֆինանսական աջակցություն էին ստանում սաուդական տարբեր հիմնադրամներից, շեյխատում էին չներգրավվել ներքաղաքական զարգացումներում և իրենց հիմնական նպատակ էին հռչակել Լիբանանից դուրս իսլամի «թշնամիների»՝ հատկապես Իսրայելի և Արևմուտքի դեմ պայքարը¹⁸: Նրանք մերժում էին ազգային ինքնության ցանկացած դրսևորում՝ նախապատվությունը տալով իսլամական ընտանիքին՝ ունմային:

Լիբանանում սալաֆիական շարժման քարոզիչների գերակշիռ մասն ուսանել էր Սաուդյան Արաբիայում: Սալիմ Ալ-Շահալը մտերիմ հարաբերություններ ուներ Սաուդյան Արաբիայի իսլամական տեսաբանների գերագույն խորհրդի ղեկավար, հետազայում նաև մեծ մուֆթի շեյխ Աբդ Ալ-Ազիզ իբն Աբդալլահ իբն Բազի հետ, որի աջակցությամբ երկրում քաղաքացիական պատերազմի տարիներին հարյուրավոր լիբանանցիներ և պաղեստինցիներ իսլամագիտություն էին ուսանում Սաուդյան Արաբիայի համալսարաններում¹⁹:

Մինչև 1990-ականների սկիզբն իսկանականները պաղեստինյան փախստականների ճամբարներում համագործակցում էին շիական «Հիզբալլահ» շարժման հետ: Առաջին զինված խմբավարումը, որ սկսեց գործել Սիդոնի մոտ գտնվող Այն ալ-հիլվե ճամբարում, Հիշամ Շրայդի ղեկավարած «Աստոծ զինվորներ» (արաբերեն՝ «Անսար ալլահ») շարժումն էր: 1991թ. Հիշամ Շրայդի սպանությունից հետո խմբավորման ղեկավարությունը ստանձնեց Աբդ Ալ-Քարիմ Ալ-Սաադին: Շարժումը վերանվանվեց և կոչվեց «Ջինյալների լիգա» (արաբերեն՝ «Ասբաթ ալ-անսար»)՝²⁰:

Քաղաքացիական պատերազմի ավարտից հետո Դամասկոսը, երկյուղելով սուննի արմատականների ակտիվացման հեռանկարից (ինչը չէր բխում Սիրիայի շահերից), Լիբանանի տարածքից Իսրայելի դեմ իրականացվող ռազմական գործողությունները վերապահեց հիմնականում շիական «Հիզբալլահ» շարժմանը:

1994թ. «Ասբաթ ալ-անսարը» սկսեց համագործակցել Սալիմ Ալ-Շահալի գլխավորած «Ղեկավարման և բարեգործության ասոցիացիայի» (արաբերեն՝ «Ջամիյաթ ալ-հիդաուա վա իսսան») հետ, որը կրոնական դասեր էր անցկացնում ճամբարում՝ խմբավորման անդամների շրջանում ամրապնդելով սալաֆիական գաղափարները²¹: 1995թ. «Ալ-անսարը» իրականացրեց «Աիբաշ» շարժման ղեկավար Նիզար Ալ-Հալաբի սպանությունը, ինչը հակասություններ առաջացրեց Սիրիայի հետ հարաբերություններում: Իրենց հերթին լիբանանյան իշխանությունները սառեցրին սուննի արմատականների բանկային հաշիվները, ձերբակալություններ իրականացրին Տրիպոլիում: Արգելվեց Սալիմ Ալ-Շահալի բարեգործական գործունեությունը, մեղադրանքներ առաջադրվեցին 8 սալաֆիականների դեմ, որոնցից երկուսը պատկանում էին Ալ-Շահալ ընտանիքին²²:

«Ալ-Անսարը» իր ուժերը կենտրոնացրեց հիմնականում Այն ալ-հիլվե ճամբարում, որտեղ ձեռնամուխ եղավ «Ֆաթիխ» դիրքերի թուլացմանն ու ճամբարի նկատմամբ ամբողջական վերահսկողության սահմանմանը: Շարժումը մեղադրվում էր 1999թ. լիբանանցի 4 դատավարների (որոնք քննում էին Հալաբի սպանության գործը) սպանության կազմակերպման և 2000թ. Ռուսաստանի դեսպանության մոտ պայթյուն իրականացնելու (որի արդյունքում սպանվեց մեկ ոստիկան) մեջ²³: 2002թ. խմբավորումը կազմակերպեց նաև ամերիկացի մի միսիոների սպանությունը, իսկ 2003թ. անհաջող մահափորձ իրականացրեց Լիբանանում ԱՄՆ-ի դեսպան Վինսենթ Բաթթլի դեմ²⁴:

«Ասբաթը» հավակնում էր ընդլայնել իր վերահսկողության շրջանակը, ինչը հակասություններ է հայտ բերեց լիբանանյան իշխանությունների հետ հարաբերություններում: Դրանք ակնհայտ դարձան հատկապես 2002թ. հուլիսին, երբ ճամբարում շարժումն ապաստան տվեց երեք լիբանանցի զինվորների սպանության մեջ մեղադրվող մի զինյալի: Այս որոշումը հակասություններ առաջացրեց նաև «Ասբաթի» ներսում, և Աբդալլահ Շրայդիի ղեկավարած խմբավորումը, որը հետագայում կոչվեց «Ջամաաթ ալ-նուր», դուրս եկավ և սկսեց ինքնուրույն գործունեություն ծավալել:

2003թ. ԱՄՆ-ի Իրաք ներխուժումից հետոս լիբանանյան սուննի իսլամականների համար առաջնահերթ դարձան Իրաքում ընթացող զարգացումները: Վերջիններս զգալի ռազմական և նյութական աջակցություն էին ցույց տալիս Իրաքում գործունեություն ծավալող սուննի իսլամական խմբավորումներին²⁵: Լիբանանը յուրահատուկ տարանցիկ օդակ էր դարձել նաև ոչ լիբանանցի զինյալների համար, որոնք մեկնում էին Իրաք: 2004թ. իրենց գործողություններն էլ ավելի համակարգված դարձնելու նպատակով տարբեր սալաֆիական խմբավորումներ համախմբվեցին՝ կազմավորելով նոր շարժում, որ ստացավ «Ղամասկոսի մարտիկներ» (արաբերեն՝ «Ջունդ Ալ-Շամ») անվանումը²⁶: Շարժումը իր հայտարարություններում շիաներին և քրիստոնյաներին անվանում է «անհավատներ»²⁷: Այն ևս հիմնականում գործունեություն էր ծավալում Այն ալ-հիլվե ճամբարում:

2005թ. խորհրդարանական ընտրությունների նախաշեմին Սաադ Հարիրիի ղեկավարած «Մարտի 14-ի» ուժերը (որում համախմբվել էին «Ապագա» (արաբերեն՝ «Ալ-Մուսթաքբալ») շարժումը, Վալիդ Ջունբլաթի ղեկավարած և հիմնականում դրուզներից կազմված «Առաջադիմական սոցիալիստական» կուսակցությունը, մարոնիական որոշ ուժեր և այլն) գործնական հարաբերություններ հաստատեցին իսլամականների հետ՝ նպատակ ունենալով պատգամավորական տեղեր շահել խառը՝ սուննիաբնակ և քրիստոնեաբնակ Հյուսիսային Լիբանանի շրջաններում, որտեղ հաղթանակը մեծապես կախված էր սուննիների մասնակցությունից: Իսլամական խմբավորումների մեծ մասն իր աջակցությունը հայտնեց Սաադ Հարիրիին:

Նորընտիր խորհրդարանը համաներում շնորհեց 33 սուննի իսլամականների, որոնք սպասում էին դատարանի վճռին²⁸: Կառավարությունը համաձայնության եկավ իսլամականների հետ. նրանց հնարավորություն տրվեց գործել ճամբարների ներսում, չմիջամտել Լիբանանի ներքին գործերին և երկիրը չդարձնել հարձակման թիրախ²⁹:

2007թ. մայիսին Լիբանանում կրկին նկատվեց իսլամական արմատականության խիստ ակտիվացում, ինչը կապված էր 2006թ. Նահիր ալ-բարիդ պաղեստինյան փախստականների ճամբարում գործող «Իսլամական ֆաթի» (արաբերեն՝ «Ֆաթի ալ-իսլամ») խմբավորման գործունեության հետ³⁰:

Նահիր ալ-բարիդի մատույցներում, որտեղ բնակվում էր շուրջ 40 հազար պաղեստինցի, խմբավորումը բախումներ հրահրեց լիբանանյան անվտանգության ուժերի և բանակային զորամիավորումների հետ: Ճամբարում հաստատվել էր խմբավորման շուրջ 500 գրոհային³¹:

1990թ. Լիբանանում երկրորդ քաղաքացիական պատերազմի ավարտից հետո վերոնշյալ ընդհարումները, թերևս, իսլամականների հետ առաջին լուրջ բախումներն էին, որոնք երկրի իշխանություններին կրկին հիշեցրին իսլամական ծայրահեղականների ակտիվացման վտանգի մասին:

Շարժումը նպատակ էր հետապնդում դառնալ Լիբանանի ներքաղաքական կյանքի ակտիվ դերակատար՝ վայելելով տարածաշրջանային որևէ ուժի (տվյալ

դեպքում Սիրիայի) աջակցությունը: Նրա գործունեությունը դատապարտեցին ինչպես Լիբանանի իշխող «Մարտի 14-ի» ուժերը, այնպես էլ սիրիամետ և իրանամետ ընդդիմադիր ձակաւորի հիմնական ուժերը, որոնք դեռևս մայիսի 21-ին «Հիզբալլահ» շարժման գլխավորությամբ հայտարարեցին, որ լիբանանյան բանակի դեմ ցանկացած ագրեսիա հարված է՝ ուղղված նաև երկրի կայունությանն ու անվտանգությանը³²: Նրանք իրենց աջակցությունը հայտնեցին լիբանանյան բանակի գործողություններին:

«Իսլամական ֆաթհ» խմբավորումը սերվում էր սիրիամետ «Ընդվզող ֆաթհ» (արաբերեն՝ «Ֆաթհ ալ-ինթիֆադա») կազմակերպությունից, որից այն դուրս եկավ 2006թ.: Իր հերթին «Ընդվզող ֆաթհը», որի գլխավոր գրասենյակը գտնվում է Դամասկոսում, մտնում էր «Ֆաթհ» պաղեստինյան կազմակերպության մեջ, որից այն դուրս էր եկել 1983թ.³³:

«Իսլամական ֆաթհ» խմբավորման կազմավորման և նրան հովանավորող ուժերի վերաբերյալ առկա էին մի քանի տեսակետներ: Առաջինի համաձայն «Իսլամական ֆաթհը» սերտ կապեր ուներ «Ալ-կաիդա» միջազգային ահաբեկական կազմակերպության հետ, որի կայքում էլ հաճախ տեղադրում էր իր հայտարարությունները: Խմբավորման ղեկավարությունը, սակայն, հերքեց իր կապը կազմակերպության հետ: Երկրորդ տեսակետի համաձայն, որ կիսում էին նաև մի շարք լիբանանյան քաղաքական ուժեր, կազմակերպությունը ստեղծվել էր սիրիական հատուկ ծառայությունների աջակցությամբ և գաղտնի կերպով ուղղորդվում էր Դամասկոսից: Սակայն տվյալ դեպքում պաշտոնական Բեյրութը ձեռնպահ մնաց Դամասկոսին Լիբանանի ներքին գործերին միջամտելու ուղղակի մեղադրանքներ առաջադրելուց: Իրենց հերթին սիրիական իշխանությունները կտրականապես հերքեցին կազմակերպության հետ որևէ առնչությունը:

Մեկ այլ տեսակետի համաձայն, որ առաջ քաշեց "New Yorker"-ի լրագրող Սեյմուր Հերշը, լիբանանյան կառավարությունն ինքն էր աջակցել «Ֆաթհ ալ-իսլամի» կազմավորմանը և նպատակադրվել էր այն օգտագործել Լիբանանում «Հիզբալլահ» խմբավորման դեմ³⁴: Այս տեսակետը պաշտպանեց նաև Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանի դոկտոր Ֆրանկլին Լեմբը: Վերջինիս պնդմամբ խմբավորման կազմավորման փուլում ԱՄՆ-ի պետքարտուղարի օգնական Դևիդ Վելշը բանակցություններ էր վարում սաուդցիների և Լիբանանի նախկին վարչապետ Ռաֆիկ Հարիրիի որդու՝ Սաադ Հարիրիի հետ, որոնց նպատակն էր համոզել լիբանանյան կառավարությանն աջակցելու «Ֆաթհ ալ-իսլամին», քանի որ այն հետագայում կարող էր հակակշիռ դառնալ «Հիզբալլահին»³⁵:

«Իսլամական ֆաթհ» խմբավորման ղեկավարը պաղեստինցի Շակիր Ալ-Աբսին էր, որը սերտ կապեր ուներ Սիրիայի հատուկ ծառայությունների հետ: 2004թ. հորդանանյան դատարանը հեռակա կարգով նրան դատապարտեց մահվան՝ ամերիացի դիվանագետ Լորենս Ֆոլի սպանության կազմակերպման մեղադրանքով: Հորդանանյան իշխանությունները դիմեցին Դամասկոսին՝ Գուլամում ռազմական գործողություն ծրագրելու և զենքի անօրինական վաճառքով զբաղվելու մեղադրանքով Սիրիայում բանտարկված Ալ-Աբսին հանձնելու

խնդրանքով, սակայն սիրիական իշխանությունները մերժեցին³⁶։ 2005թ. բանտից ազատ արձակվելուց հետո նա մեկնեց Իրաք, որտեղ կռվում էր ԱՄՆ-ի զինավորած կռիվից հետո ուժերի դեմ։ 2006թ. Ալ-Աբսին հաստատվեց Լիբանանում, որտեղ մի քանի համախոհների հետ Բեքաայի հովտում հիմնեց ռազմական ճամբար։ Այստեղ պատրաստություն անցած մարտիկներն էլ 2006թ. համալրեցին «Ֆաթի ալ-խալամի» շարքերը³⁷։

Լոնդոնյան «Ալ-հայաթ» թերթը, հղում կատարելով ՊԱԿ-ի իր աղբյուրներին, նշում է, որ «Իսլամական ֆաթիդ» չէր կարող համարվել բացառապես պաղեստինյան կազմակերպություն, ինչպես այն փորձում էր ներկայացնել Ալ-Աբսին։ «Այն խառը խմբավորում է, որում ներկայացված են ինչպես պաղեստինցիներ, այնպես էլ արաբական այլ երկրների ներկայացուցիչներ՝ այդ թվում նաև Լիբանանցիներ։ Կազմակերպության շարքերում պաղեստինցիների քանակը չէր գերազանցում 30%-ը։ Նրանցից ոմանք ունեին Բաղդադում և Իրաքի այլ շրջաններում ամերիկացիների և շիաների հետ զինված պայքարի փորձ»³⁸։

Վերոնշյալ թերթի պնդմամբ, կազմակերպության իսլամական անվանումը թույլ էր տալիս նրա ղեկավարներին հրապարակել ֆեթվաներ, որոնք խմբավորման գրոհայիններին հնարավորություն էին տալիս հարձակումներ իրականացնել Լիբանանյան բանկերի և միջազգային կազմակերպությունների գրասենյակների վրա։ Հարձակումներից ստացված միջոցներն իբրև թե ուղղվում էին ինչպես ճամբարներում փախստականներին աջակցություն ցույց տալուն, այնպես էլ «անհավատների և իսլամի դրույթներից շեղվածների դեմ ջիհադի իրականացմանը»³⁹։ Սակայն ավագակային հարձակումներից ստացված միջոցների զգալի մասը նախապես էր Լիբանանի հյուսիսում «Իսլամական ֆաթիի» ռազմական հենակետերի ամրապնդմանը։

«Ֆաթի ալ-խալամի» գորհայինների և Լիբանանյան բանակի միջև շուրջ երեք ամիս ընթացող հակամարտության ողջ ընթացքում խմբավորման ղեկավարությունը փորձում էր ստանալ երկրում գործող այլ իսլամական խմբավորումների աջակցությունը, որոնց մեծ մասը, սակայն, իր օժանդակությունը հայտնեց կառավարության գործողություններին։ Միակ շարժումը, որն աջակցեց «Ֆաթի ալ-խալամին» «Դամասկոսի մարտիկներ» խմբավորումն էր։ Այն փորձեց «Իսլամական ֆաթիի» և Լիբանանյան իշխանությունների միջև հակամարտության սահմաններն ընդլայնել՝ նրանում ներգրավվելով նաև Այն ալ-հիլվե ճամբարը։ Հունիսի 3-ին շարժման մարտիկները հարձակվեցին Այն ալ-հիլվե ճամբարի մոտ տեղակայված Լիբանանյան բանակի պահակակետի վրա։ Արդյունքում սպանվեց 1 զինծառայող, վիրավորվեց՝ 5-ը։ Գրոհայինների շրջանում զոհերի թիվը 2-ն էր։ Լիբանանյան բանակին հաջողվեց կանխել բախումների հետագա խորացումը⁴⁰։

Հուլիսի 13-ի տվյալներով շուրջ երկու ամիս շարունակվող հակամարտության արդյունքում արդեն իսկ սպանվել էր 80 զինվոր, մոտ 70 գրոհային և 12 քաղաքացի։ Ճամբարի ավելի քան 35 հազար բնակիչ լքել էր Նահր ալ-արիդը⁴¹։

Լիբանանյան բանակի և վերոնշյալ խմբավորման միջև հավասարադրությունը ավարտվեց 2006թ. հուլիսի վերջին, երբ բանակին հաջողվեց պարտության մատնել «Իսլամական ֆաթհին»:

Պաշտոնական Ղաթափում թեև հերքում էր իր առնչությունը «Իսլամական ֆաթհ» խմբավորման և ընդհանրապես Լիբանանում 2007թ. ամռանն ընթացող զարգացումների հետ, սակայն հետաքրքրական է, որ «Ֆաթհ ալ-իսլամի» գործողությունների ակտիվացումը համընկավ Ռաֆիկ Հարիրիի սպանության գործով ՄԱԿ-ի հովանու ներքո միջազգային դատարանի կազմավորման գործընթացի ակտիվացման հետ: Բացի այդ Սիրիային չէր խանգարի Լիբանանում, որը Ղաթափում ավանդաբար համարում է «Մեծ Սիրիայի» անբաժան մասը, ունենալ սիրիամետ ևս մեկ դաշնակից՝ հանձինս սուննի ժայռահեղական «Իսլամական ֆաթհ» խմբավորման:

Բանակի հաղթանակն, անկասկած, ուժեղացրեց կառավարության վերահսկողությունն իսլամականների նկատմամբ: Սակայն լիբանանյան կառավարությունը, հատկապես առկա ազդեցիկ ընդդիմության պայմաններում, որ զլխավորում է «Հիզբալլահը», ձգտում է խուսափել սուննի համայնքի հետ հակասությունների սրումից: Հետևաբար այն ստիպված է վերահսկելիության պայմանով հանդուրժել իսլամական խմբավորումների գործունեությունը պաղեստինյան փախստականների ճամբարներում՝ եթե դրանք ուղղված չեն իշխանությունների դեմ և չեն խաթարում պետականության հիմքերը:

LILIT HARUTYUNYAN

SUNNI ISLAMIST GROUPS IN LEBANON (1970-2000's)

In the end of 1970's and in the beginning of 1980's above and beyond the regional conditions fueling Sunni Islamic revivalism, Lebanon's weak state, acute socioeconomic and political inequities, and experience of pervasive external intervention converged to create an unusually permissive environment for Sunni Islamists. Under these circumstances, Sunni Islamism has become a powerful instrument of communitarian social mobilization and an effective vehicle for drawing resources from the outside world. It derives from a different theological tradition and has been heavily conditioned by the historical experience of Sunnis in Lebanon.

The Lebanese army's victory over Fatah al-Islam in 2007 undoubtedly strengthened the government's leverage vis-a-vis Sunni Islamist groups. However, so long as the government relies primarily on support from the Sunni community, there will be political impediments to constraining their growth. There is a code of understanding among Sunni Islamists in Lebanon that accepts the formation of underground armed networks so long as they do not antagonize the authorities.

1. Gambill G., Islamist Groups in Lebanon, - Middle East Review of International Affairs, Vol. 11, No. 4, December 2007, p. 43.
2. Նույն տեղում:
3. Khalaf S., Lebanon's Predicament, New York, Columbia University, 1987, p. 106.
4. Beirut Christians Fearful of Shift to Moslem Rule, - Washington Post, March 12, 1984.
5. Ալաուդդինյանությունը շիականության ուղղություններից է, որի հետևորդները զգալի դեր են խաղում Սիրիայի բաասական վարչակարգում:
6. Al-Diyar, Beirut, August 31, 1989.
7. Fighting at Nahr al-Bared Splits Tripoli into Two Camps, - The Daily Star, July 3, 2007.
8. Mendenhall K., Syria's Ongoing Lebanese Adventure, - Washington Report on Middle East Affairs, August 1988, p. 9.
9. Շեյխ Սաբիի Սալիհը (Իսլամական բարձրագույն խորհրդի փոխնախագահ) սպանվեց 1986թ., Մուհամմադ Շուքեյրը (նախագահ Ամին ժնայելի քաղաքական խորհրդական) սպանվեց 1987թ., պատգամավոր Նազիմ Կադրին սպանվեց 1989թ.:
10. Khashan H., The Lebanese State: Lebanese Unity and the Sunni Muslim Position, - International Sociology, Vol. 7, No. 1, 1992, p. 93.
11. Hamzeh N. and Dekmejian H., A Sufi Response to Political Islamism: Al-Ahbash of Lebanon, - International Journal of Middle East Studies, Vol. 28, No. 2, May 1996, pp. 217-229.
12. Orthodox Patriarch Defends Bkirki, - The Daily Star, Beirut, October 4, 2000.
13. Gambill G., Islamist Groups in Lebanon, p. 44-45.
14. Նույն տեղում:
15. Hamzeh N., Lebanon's Islamists and Local Politics: A New Reality, - Third World Quarterly, Vol. 21, No. 5, 2000, pp. 739-759. Eickelman D. and Piscatori L., Muslim Politics, Princeton University, 1996, p. 156.
16. Սալաֆիականությունը սուննիականության ուղղություններից է, որ ընդունում է «ուղղափառ նախնիների» ժառանգությունը, կոչ է անում վերադառնալ իսլամական ակունքներին և դեմ է նորարարություններին:
17. Saab B. and Ranstorp M., Securing Lebanon from the Threat of Salafist Jihadism, - Studies in Conflict & Terrorism, Vol. 30, No. 10, 2007, pp. 825-855.
18. Նույն տեղում:
19. Նույն տեղում:
20. Rougier B., Everyday Jihad: The Rise of Militant Islam among Palestinians in Lebanon, Harvard University, 2007, p. 49.
21. Նույն տեղում, էջ 85:
22. Two Moslem Fundamentalist Charity Groups Banned, AFP, January 4, 1996.
23. Human Rights Watch, Lebanon: Torture and Unfair Trial of the Dhinniiyyah Detainees, May 7, 2003, <http://web.amnesty.org/library/index/engmd180052003>

24. ԱՄՆ-ի դեսպան Վինսենթ Բաթթլի դեմ իրականացված անհաջող մահապորձը ֆինանսավորել էր ծնունդով լիբանանցի Ավստրալիայում «Իսլամական երիտասարդական» շարժման ղեկավար Բիլալ Խազալը: St'u "The Baggage of Bilal Khazal", - Sydney Morning Herald, Australia, June 4, 2004: «Ասրաթ ալ-անսարի» հետ նրա կապերի մասին տե՛ս "Clashes Leave Fatah in Poor Position", - The Daily Star, May 22, 2003.
25. Al-Hayat, London, November 8, 2004:
26. Al-Rai Al-Aam, Kuwait, September 20, 2004. Smoke of Iraq War Drifting Over Lebanon, - Washington Post, June 12, 2006. Lebanese Salute Their "Martyrs" in Iraq War, - The Independent, London, July 7, 2006.
27. Al-Nahar, Beirut, June 26, 2004. Al-Safir Beirut, July 14, 2004.
28. Beirut Clashes Follow Geagea Amnesty, Al-Jazeera.net, July 20, 2005, <http://english.aljazeera.net/English/archive/archive?Archived=13568>
29. Al-Mustaqbal, Beirut, January 8, 2006. Al-Hayat, London, August 27, 2006.
30. Young M., Destruction and Deceit in North Lebanon, - The Daily Star, Beirut, May 24, 2007.
31. Косач Г., Организация "Фатх Аль-Ислам": что о ней сообщают арабские издания?, www.iimes.ru
32. Daily Star, 22.05.07.
33. Al-Safir, Beirut, November 28, 2006.
34. A New Face of Jihad Vows Attacks on U.S., - New York Times, March 16, 2007.
35. Hersh S., The Redirection: Does the New Policy Benefit the Real Enemy?, - New Yorker, March 5, 2007.
36. Gambill G., Islamist Groups in Lebanon, p. 50-51.
37. Նույն տեղում:
38. Al-Hayat, London, May 27, 2007.
39. Al-Hayat, London, May 27, 2007. UN Agency Knew of Armed Foreigners in Lebanob Camp, - Washington Times, May 24, 2007.
40. Radical Group Pulls in Sunnis As Lebanon's Muslims Polarize, - Washington Post, June 17, 2007, p.16.
41. Березинцева О., Ливан разобьет лагерь беженцев наголову. "Исламский Фатх" будет уничтожен, Коммерсантъ, No. 106 (3682), 21.06.2007.